

НОВА КНИГА НА ВАЛЕНТИН КАЧЕВ

Б. В. ТОШЕВ

В. Качев. *Нещото, от което боли*. Роман. ЕЛМА 93, София, 2013, 208 с. ISBN 978-954-92095-2-5

Abstract. This novel, named “The thing from that hurts” belongs of Valentin Kachev, a Belogradchik writer, poet, scriptwriter and dramatist who is a member of two writers’ Unions, those of Bulgaria and Russia. The book gives a wide view of the life and social behavior in a small Bulgarian town in the period of post-communism. By the tools of the artistic prose the writer was able to document the changes in mores and social norms in one transition society that had not yet found the right way to democracy and freedom.

Keywords: Valentin Kachev, novel, life and mores, post-communism

Миналата година Валентин Качев - роден в гр. Белоградчик, поет, писател, сценарист, член на два писателски съюза, на България и на Русия – представи книгата „Духът на старата къща“ (Тошев, 2012). Тази книга предизвика жив интерес сред литературни и широки обществени среди.

Корицата на романа също е интригуваща. Тя е дело на художника Александър Паличев, детето в долния край на илюстрацията е негова внучка. Ако се вгледате внимателно в това изображение, ще разпознаете творбата на Захари Зограф „Колелото на живота“ – очевидно идеята е била да се внуши преходността на човешкото съществуване. Какво очаква писателят от своята книга: „Не се съмнявай, читателю, че срещата с този роман ще те направи по-мъдър, разсъдлив, добър и благороден. А какво друго му трябва на човек в духовното възвисяване на неговия живот? Добра среща в моя свят, който искрено се надявам да ти хареса и да го приемеш и ти като свой! Добре дошъл в лабиринтите на романа *Нещото, от което боли.*“

Романът има своите читатели и някои от тях вече са дали своята професионална оценка. Например, известно ми е, че проф. Венец Димитров, филмово и телевизионно операторство и фотография в НАТФИЗ „Кр. Сарафов“, е коментирал с възторжени думи кинематографичния потенциал на романа – неговото мнение е, че романът трябва да се претвори в сценарий, на основата на който може да се създаде успешен филм.

А конструкцията на романа наистина е сложна и многопластова с неравномерни по размер глави, примесени със сценарични препратки, с много персонажи, някои основни, други епизодично появяващи се. Творбата показва как се живее в наши дни в един малък български град и какви са вълненията, желанията и моралните ориентири на неговите граждани. Хората на Белоградчик ще открият в този текст своя град, ще срещнат и познати или леко променени имена. Но действието на романа, както подчертава авторът, не се развива в Белоградчик. Това, което се случва в романа, може да се случи в кой да е неголям български град.

Когато прочетох романа на Валентин Качев, в мен незнайно как се появи мисълта за „Българи от старо време“ на Любен Каравелов.

Помните ли? Дядо Либен иска да ожени сина си Павлин за дъщерята на Хаджи Генчо - Лила. Сватбата е уговорена, но Павлин се промъква една нощ в къщата на Хаджи Генчо. Но бива хванат и отива в затвора. Алчният Хаджи Генчо иска 5000 в замяна на свободата на Павлин, обвинявайки го за крадец и измамник. Дядо Либен плаща глобата и синът му е освободен, но Хаджи Генчо решава, че е по-добре да прати дъщеря си в манастир. Павлин я спасява с помощта на баща си - двамата млади се женят и си имат детенце. Накрая Хаджи Генчо отива в тяхната къща и връща взетите 5000 като ги дава на внука си, уж разкайвайки се за стореното, но всъщност само иска да пие от хубавото винце на дядо Либен. И това е картина на българските нрави в малък български град в преходен период – в края на отоманското робство и задаващата се българска свобода.

Романът на Валентин Качев като че ли има подобна канава – описание на моралния разгул в средния българин в малкия град в преходния период от комунистически тоталитаризъм към някакво друго устройство на обществото.

Това означава, че тази книга, освен с литературните си достойнства, има и научна стойност в народознанието, защото със средствата на художественото слово документира промените в народната душа – отричането на изконните морални ценности, селското хитруване, политиканството, чувството на обреченост, нежеланието за упорита работа, търсенето на далаверата.

Несъмнено пост-тоталитарният период е източник на дискомфорт в населението, който се засилва със стопанския хаос в страната и с досадното празнословие на политиците. Появилото се бързо социално разслоение, при което фаворизирани групи – спортисти, милиционери, комсомолци и други хитреци, паразитират върху снагата на народа, тревожи населението. Това се вижда от всички. Но почти никой не си

дава сметка за причините, които стоят зад този процес. Затова съм чувал много пъти хората да казват – „демокрацията“ донесе това. Ето защо ми се ще да вярвам, че внимателният прочит на романа „Нещото, от което боли“ ще породи мисли и разсъждения, които ще помогнат на читателя да разбере същността на процесите, които текат в съвременното българско общество.

Това, което сега пиша е литературна рецензия, но се питам дали малко наука няма да бъде от полза на тези, които ще имат търпението да я прочетат. Всички спорове между хората имат в основата си неясните дефиниции – един мисли едно, друг разбира друго, след което идват разправията и скандалът.

И така какво е *тоталитарен режим*? Тоталитаризъм има тогава, когато определена политическа сила, в името на някаква шумно пропагандирана цел, установява пълен контрол върху обществото като фаворизира тези, които споделят тази цел и мачка и преследва тези, за които има съмнение, че не са лоялни към нея. Двадесетият век роди три тоталитарни режима, които донесоха неизброими злини на човечеството – *фашизъм* (Италия), *национал-социализм* (Германия) и *комунизъм* (СССР и съветските сателити, между които и България). *Социалистическата идея* е в основата на комунистическия тоталитаризъм. Тази идея е възникнала като нормална научна хипотеза – забелязано е, че разделението на обществото на класи, при което е възникнала и експлоатацията на човек от човека, довела до класата на тунеядците от една страна и пролетариата от друга, става с появата на частната собственост. Тогава хипотезата би могло да бъде, че унищожаването на частната собственост и замяната ѝ с общонародна собственост ще доведе до премахване на класите и установяването на общо благополучие. Хипотезата е погрешна, защото не е отчела, че *частната собственост е материален израз на свободната човешка воля*

и след нейното поругаване ще последват бързи процеси на деградация и деморализация в обществото. Именно тези деструктивни процеси в крайна сметка водят до саморазрушаването на европейската комунистическа система след 1989 г. През четиридесетте години след няколко години на ентузиазъм и надежди деморализацията и деградацията на българското население бързо набра скорост, но, поради репресивния характер на режима остана скрита – краде се навсякъде, но скрито „под тезгяха“; това разбира се не остана скрито за комунистическите водачи – Тодор Живков наричаше тези явления „малка правда“. Сега, поради падналите спирачки на стария режим, „малката правда“ стана явна и повсеместна.

В какъв отрязък от време се намира сега България? България се намира в пост-тоталитарен период. Има ясна дефиниция какво означава това. Пост-тоталитарният период започва, когато деструкцията на обществото и режима достигат критична стойност, което се проявява в това, че тоталитарната сила – Партията, губи способността си за пълен контрол върху стопанството и обществото. В България знак за това даде големият митинг в София на 18 ноември 1989 г. Пост-тоталитарният период завършва, когато тоталитарната сила напусне завинаги обществената сцена. При силен вътрешен и външен натиск това става бързо (така стана в национал-социалистическа Германия). Ако пост-тоталитарният период се проточи, идва дискомфортът в обществото, свързан с празнословието в публичния живот, стопанския хаос, беззаконието. Това е времето, когато пост-тоталитарната сила мимикрира, като заимства идеи от други идейни течения, за да се задържи на политическата сцена. Това придава сурогатен и имитационен характер на цялата обществена система – имитира се съществуването на партии, а всъщност става дума за секти около определени групи, които изграждат благополучието си върху подкрепата на фанатизирани обществени

слоеве, събрани около водачеството по някакви белези - стопански и даже семейно-потомствени. Някои от тези формации-секти сега се представят като „леви“; други се манифестират като „десни“.

Толкова за науката на общественото развитие. Да се върнем към обекта на този отзив – „Нещото, от което боли“. Прочетете този неголям (208 страници) художествен текст – прочетете книгата поне два пъти. Тогава ще видите в ясни образи как изглеждат персонажите на пост-тоталитаризма. И помнете, че излизането от днешното жалко състояние на обществото в крайна сметка зависи единствено от нас. Надявам се, че новата книга на Валентин Качев може да помогне за формирането на това разбиране.

ЛИТЕРАТУРА

Тошев, Б.В. (2012). Духът на старата къща. *Венец*, 3, 390-399.

✉ Professor B.V. Toshev
University of Sofia
1 James Bourchier Blvd.
1164 Sofia, BULGARIA
E-Mail: toshev@chem.uni-sofia.bg

